

Foto. Kent-Ove Hwass

Målsättningen för Skövde Naturskyddsförening.

Skövde Naturskyddsförening är Naturskyddsföreningens lokalavdelning i Skövde kommun. Föreningens målsättning är att värna om och sprida information om naturen i kommunen. Detta gör vi genom att bevaka och påverka kommunens politik i naturvårdsfrågor. Vi arbetar också aktivt med naturvårdsarbete och arrangerar exkursioner och föredragskvällar och i samarbete med Studieförbundet genomför vi studiecirklar.

Naturskyddsföreningen, ideell förening med kraft att förändra

Föreningens över 200 000 medlemmar har politikernas uppmärksamhet. Ju fler vi är, desto mer kan vi göra. Är du inte medlem så bli det! Medlemsavgiften är för närvarande 295 kr per år (24 kr/mån). Enklast blir du medlem genom att gå in på www.naturskyddsforeningen.se och fylla i uppgifterna där eller ta kontakt med lokalföreningens ordförande.

Skövde Naturskyddsförening ordförande Kurt-Anders Johansson, Henrik Gjutes gata 36 B, 541 45 Skövde, tel 0500/411780. epost.johansson.kurt-anders@telia.com.
Hemsida: <http://skovde.naturskyddsforeningen.se/>

Skövde

Naturskyddsförening PROGRAM 2016

Silverblåvinge på värdväxt gulvial. Foto: Sofia Berg.

Ordföranden har ordet

Brona, nytt Natura 2000-område.

Strax norr om KSS, väster om väg 26 i backen några hundra meter norr om Rydsrondellen

finns ett stort sandområde. Området kallas för Brona och är föreslagit att bli ett nytt Natura 2000-område. I kanten av sandfältet finns en moränrygg och väster ut en del våtmarker. I den nordöstra delen av området finns en ca 1,8 ha stor slättermark som hävdats i mer än 10 år. I denna finns många hävdgynnade växtarter såsom backtimjan, brudbröd, kattfot, månlåsbräken, prästkrage, rutlåsbräken och äkta nattviol. Dessutom påträffas den sällsynta arten sandkrassing i området. Förutom kärleväxter så förekommer många sällsynta svampar i området, mest olika vaxskivlingsarter t ex dadelvaxskivling. En annan sällsynt ängssvamp som vi hittat i området är svarnande narmusseron.

Övriga delar av det ca 10 ha stora området är idag ohävdad eller används av en hundklubb.

Ca 0,5 ha av slättermarken kommer inom kort försvinna p.g.a. det skall byggas en bro i den norra delen området. Denna bro skall bli den nya infarten till Norra Ryds industriområde.

Naturskyddsföreningen har i remissvar försökt att få bron flyttad längre norrut, men våra försök har misslyckats. Det är tråkigt, men våra protester har bl.a. gjort att vi har fått igenom flera kompensationsåtgärder för att stärka den biologiska mångfalden i området.

Det viktigaste av dessa är att större delen av sandområdet kommer att hävdas med bete eller slätter. Vidare kommer det att skapa större eller mindre sandblottor vilket kommer att gynna vissa växter men även olika insektsarter. Kanske vi också kommer att få till en slänt som kan bli häckplats för backsvalar. En annan åtgärd som är föreslagen är att sällsynta och rödlistade arter som växer där brobygget skall ske kommer att flyttas in i det område som återstår.

Naturskyddsföreningen flyttar från Aspö

Under många år har föreningen haft styrelsemöten och många andra aktiviteter på Aspö gård. Men från 1 januari 2016 flyttar vi tillbaka till fågelklubbens lokal på Norra Bergvägen 21. Så många av våra inomhusaktiviteter kommer i framtiden att äga rum där.

Kurt-Anders Johansson

ordförande

Kom med i Natursnokarna!

Är du mellan 6-8 år och tycker det är roligt att vara ute och upptäcka naturen, året om?

Då är du mycket välkommen att följa med ut i naturen på spännande upptäcktsfärd!

Vi tittar tillsammans på vad som händer i naturen under de olika årstiderna, det finns så mycket spännande att upptäcka!

Hur fungerar en myrstack, när vaknar maskarna, vi lyssnar och tittar efter fåglar, känner på mossor och lavar, kollar in vårbäckar och tittar på blommor som vi hittar, sen äter vi vår matsäck. Det smakar alltid bra att fika ute!

Vi leker också nån rolig utomhuslek, gör nån naturorienterad frågesport eller läser en liten berättelse.

Utflykterna kommer att ske i skogarna runt Igelstorp, Skövde

Samling på förskolans parkering i Igelstorp: 16 April, 29 April och 14 Maj kl. 10-12

Passande kläder för vädret!

Ring om du har några frågor: 0500-410302 (Mån-Fre kl. 17-20)

Varmt välkomna ut i naturen!

/Lena Karlsson

Foto: Kent-Ove Hvass

Studiecirklar

"Ut i naturen, våren 2016"

Naturutflykter i olika naturområden i Skövdes närhet. Vi ser på den biologiska mångfalden i dess olika former, växter, fåglar, mossor, lavar, insekter m.fl. och sätter i dem i ett ekologiskt samband med ekosystemtjänster. Vistelse i naturen är hälsobefrämjande. Inga krav på förkunskaper. Vi startar 160425 kl 18.30 på Billingshovs parkering, sedan går vi ut varje torsdag under maj och juni. Studiecirkeln genomförs i samarbete med Studieförbundet. Ta gärna med vänner och bekanta för att öka naturkunskaperna i vackra miljöer. Ledare Ingvar Fredriksson.

"Ut i naturen, hösten 2016"

Innehåll som ovan. Vi träffas varannan söndagsförmiddag kl 09.00 under hösten på Billingshovs parkering. Start 160911.

"Ut i naturen, vintern 2017"

Innehåll som ovan. Vi träffas varannan söndagsförmiddag kl 09.00 under vintern på Billingshovs parkering. Start 170115

Frågor och anmälningar till cirkelarna: Ingvar Fredriksson, tel 0500-435541, 073-7273648. ingvar.fredriksson@telia.com

Botanikkurs för daglediga, våren 2016.

Ungefär varannan vecka går vi ut i Billingshovs natur och lär oss växter samtidigt som vi inventerar Billingshovs flora. Vi startar i slutet av april om våren varit varm annars någon vecka senare.

Vi startar vid 10-tiden och håller på 2-3 timmar varje gång.

Veckodag bestäms efter deltagarnas önskemål.

Ledare: Kurt-Anders Johansson

Anmälan till johansson.kurt-anders@telia.com eller 070-630 17 36

Svampkurs hösten 2016

Vi besöker svampmarker i Skövdes närhet.

Syftet är att kunna lära sig en och annan matsvamp samt växtmiljön för dessa. Giftsvampar går vi också igenom.

Vi planerar minst tre gånger under hösten.

Beräknad start torsdagen 18 augusti, men styrs helt och hållet av svamptillgången.

Kursen är tänkt att förläggas till dagtid. Tiden är förhandlingsbar.

Frågor och anmälningar till:

Börje H Fagerlind borje.fagerlind@telia.com eller 0708 94 69 86

Alla föredrag, bildvisningar, utflykter och studiecirklar sker i samarbete med Studieförbundet.

Programmet 2016

Årsmöte med bildvisning från en resa till Sydafrika

Tisdagen 1 mars klockan 19.00 i Församlingsvåningen, Immanuelskyrkan, Kungsgatan 19, söder om Stora Parkeringshuset i centrum. Skylt utanför visar vägen!

Vi inleder med sedvanliga årsmötesförhandlingar. Efter dessa bjuder kretsen på kaffe med dopp. Därefter visar Peter Nilsson Eggby, Kungälv blommor, fåglar, däggdjur mm från en resa till Sydafrika 2015.

Varmt välkomna! Ansvarig Kurt-Anders Johansson 070-630 17 36

Ugglelyssning

Fredag 4 mars 2016. Vi samlas vid Fågelklubbens lokal kl 17 00. Vi åker till ett ställe där vi kanske kan höra sparvuggla, berguv, pärluggla, hornuggla och kattuggla. Ansvarig Kent-Ove Hvass 070-3939643. Vid dåligt väder (blåst eller nederbörd) ställer vi in, om du är tveksam, hör av dig till Kent-Ove.

Orrlyssning

Söndag 6 mars 2016. Samling vid Fågelklubbens lokal kl 05.00. Vi upplever orrspel på övningsfältet söder om Skövde. Detta är ett av södra Sveriges största orrspel och mycket lättillgängligt. En förutsättning för att vi skall kunna genomföra denna aktivitet är att man inte övar och att skjutfältet är öppet, detta vet vi inte förän några veckor innan. Ansvarig Kent-Ove Hvass 070-3939643.

Tranmorgon.

Måndag 21 mars 2016. Vi samlas vid parkeringen Trandansen Hornborgasjön kl 0500. Vi upplever tranornas inflygning till trandansen matplats. De första tranorna har anlänt och det kan vara magiskt. Ansvarig Kent-Ove Hvass 070-3939643.

Tranor. Foto: Kent-Ove Hvass

Månadsmöte; Filmvisning

Tisdag 5 april klockan 19.00

Fågelfilmaren Rolf Barr, Skövde, kommer under ca 1 timme att visa några av sina vackra fågelfilmer. Moarnas fåglar, Gäster vid mitt fågelbord ” och en has-selmusfilm.

Fågelklubbens lokal på Norra Bergvägen 21. Fika till självkostnadspris.

Vårstädning på Hökaberg

Söndag 10 april kl 09.30. Kom och gör markerna på Hökaberg vårfina, vi röjer och stängslar. Ta gärna med lämpliga redskap och fika. Samling för samåkning vid Billinge hov 09.00. Ansvarig Ingvar Fredriksson, tel 0500-435541, 073-7273648.

Billingskleven - Sippor längs bergskanten

Söndag 17 april kl 09.30-12.30

Vandringen går ner för Strupen, utmed bergskanten och upp till Åsbotorpssjön. Vi ser på tidiga vårblommor, mossor och lavar.

Ta med fika och gärna en lupp. Lättgången terräng, men ett brant motlut.

Samling vid parkeringen norr om bandybanan vid Billinge

Guide är Ingvar Fredriksson tel. 0500-435541.

Mångsidiga Måndagar

Måndag 18 april kl 19.15 på Stadsbiblioteket

I Darwins fotspår – bilder från naturen på Galapagos.

Kent-Ove Hvass berättar. Ett samarbete med Skövde Naturskyddsförening.

Nolberget, vandring i värdefull lövskog **

Lördag 23 april kl. 10.00-12.00

Vi gör en vandring i en av länets värdefullaste lövskogar. Här kommer vi att få se bergsbranter, lummiga lövskogar, källmiljöer, gamla hamlade träd och massor med vårblommor och dessutom givetvis får vi höra vacker fågelsång.

Vandringen går delvis i ganska brant terräng. Medtag fika.

Samling vid Arvidstorp på ”Raka linan” mellan Skövde och Lerdala.

Guide är Peter Nilsson Stofkoper telefon 0706-82 76 78

Månadsmöte med Botanisk utflykt till Djupadalen, Dala, öster om Stenstorp **

Tisdagen 3 maj klockan 18.30

Vi åker till Naturreservatet Djupadalen i Dala där Skövde Naturskyddsförening är delägare i ett skifte med alvarmark, kalkfuktängar och ett gammalt kalkbrott. En del av vår mark ingår i reservatet. Vi vandrar runt och tittar på vårblommor bl.a. backsippor och St. Pers nycklar. Om vi har tur kanske vi också hittar någon Adam och Eva som funnits här tidigare. Medtag fika!

Samling vid Nohlmarkens parkeringsplats(18.30) eller vid Djupadalens parkeringsplats.(19.00)

Guide är Kurt-Anders Johansson tel. 070-6301736.

Årsmöte Skaraborgs Naturskyddsförening

Söndagen 15 maj.

I år är det Skövde Naturskyddsförenings tur att ta hand om länsstämman.

Förutom sedvanliga årsmötesföreläsningar så kommer vi att ta med deltagarna till Länsförbundets skog på Sydbillingen. (Wilsonskogen).

Upprop E-postlista

Via medlemslistan hos Riks har vi möjlighet att skicka ut meddelanden via e-post till kretsens medlemmar. Vi skickar ut påminnelser om programpunkterna och annat aktuellt. Idag har vi adresser till hälften av medlemmarna. Har du inte fått någon e-post från oss, så saknar vi din aktuella e-postadress. Vill du ha utskicken, så måste vi ha din e-postadress. Meddela den i så fall till ingvar.fredriksson@telia.com

Hökabergsgrupp

Kretsens ängs- och betesmarker på Hökaberg behöver skötsel för att bibehålla och förbättra sina naturvärden. Det kan vara röjning och gallring av träd och buskar, putsning av ohävdarter, underhåll av fågelholkar, stängsling, slåtter m.m. Det kan också vara inventeringar av olika organismer för att få fram artlistor. För detta tänker vi bilda ett nätverk som på dagtid åker till Hökaberg, t.ex. någon dag i månaden och jobbar. Man jobbar efter sin förmåga, inga stora krav. Naturligtvis har vi matsäck med oss och njuter/umgås i de fina markerna, dessutom får vi frisk luft, lite motion och förbättrad hälsa. Kanske har du några bekanta som kan vara intresserade, hör med dem. Ju fler vi blir, ju finare kan vi hålla markerna.

Tycker du det är intressant, tveka inte. Kontakta Ingvar Fredriksson, 0500-435541, ingvar.fredriksson@telia.com

Smådjursgrupp

I vår natur finns många små djur, t.ex. insekter, mångfotingar, spindlar. Vi är några i kretsen som tycker det skulle vara intressant att titta mer på dem och lära oss mer, genom att t.ex. undersöka ett område och se vilka som finns där eller kolla mer på någon grupp av smådjuren. Tanken är att vi åker ut vid lämpliga tider och kollar på småkrypen. Kallelse skickas ut via e-post. Tycker du det verkar intressant att vara med kan du höra av dig till Krister Dalgren 0500-415245 eller Ingvar Fredriksson 0500-435541, ingvar.fredriksson@telia.com

Vacker höstdag. Foto: Sofia Berg

Ulveksbackarna - Liv i löv

Söndag 30 oktober kl 09.30-12.00.

Vilka lever bland löven? Vad händer med löven? Vi gör en kort vandring i reservatet, sållar och letar efter smådjur bland de nedfallna löven. Aktiviteten passar både ung och gammal.

Ta med lupp eller förstoringsglas och fika. Samling på Billingshovs parkering.

Guide är Ingvar Fredriksson tel. 0500-435541.

Månadsmöte med Studiebesök på Bifrostobservatoriet i Lugnås, Mariestad.

Tisdag 1 november kl 18.45. Vi får en kort föreläsning om observatoriet och dess historik. Om vädret tillåter, ges möjlighet till stjärnskådning. Medverkande: Sören Persson.

Samling för samåkning från Billingshovs parkering, kl. 18.00 eller vid Bifrostobservatoriet kl 18.45.

Ansvarig Lena Karlsson, tel 0500-410302.

Svartesjö-Storemossen

Söndag 20 november kl 09.30. Höstvandring till Svartesjö och Storemossen från Herrekvarn. Vi ser vad som finns utmed stigen så här års i form av mossor, lavar och kanske något annat. Ta med fika, stövlar är lämpligt skodon.

Samling parkeringsplatsen vid Herrekvarn, Simsjöns sydspets.

Guide Ingvar Fredriksson, tel 0500-435541, 073-7273648.

Månadsmöte med föredrag

6 december 2016. Vi träffas i Fågelklubbens lokal kl 19.00. Vi tar del av några föredrag som hölls under Våtmarkskonferensen oktober 2015. Ansvarig Kent-Ove Hvass 070-3939643.

Månadsmöte med Bildvisning, Afrika

10 januari 2017. Upplev de Big Five och andra djur och miljöer i Östafrika. Kent-Ove Hvass visar bilder från sina resor i Afrika. Ansvarig Kent-Ove Hvass 070-3939643.

Foto: Kent-Ove Hvass

Karstorp Lycke-Lilla Höjen **

Lördagen 28 maj kl. 10.00-12.00

Vandring i småkuperat landskap

Vi kommer att vandra runt i de vackra betesmarkerna i reservatets centrala del. Efter någon timmes vandring kommer vi fram till backarna vid Karstorp gård, där vi fikar medan vi beundrar den vackra utsikten västerut och de blommande betesmarkerna runt omkring oss. Medtag fika! Samling vid parkeringsplatsen vid Lerdala kyrka. Guide är Peter Nilsson Stofkoper telefon 0706-82 76 78.

Billingsvandringen

Nationaldagen 6 juni med start på berget, se annons i SLA.

Arrangör Billingen fritidsområde ek.för. Kretsen delaktig med guider och information.

Månadsmöte med Ösanvandring, fiskevård och trollsländeskådning

Tisdag 7 juni kl. 18.30. Vi får en guidad vandring utmed Ösan, höra om fiskevård och få möjlighet att bekanta oss med trollsländorna utmed ån. Ta med fika.

Guider Peter Karlsen och Krister Dalgren.

Samling vid Knistads parkering 18.30 eller för samåkning från Billingshovs parkering kl. 18.10.

Ansvarig Lena Karlsson, tel. 0500-410302.

Nattskärreläysning

Söndag 12 juni 2016. Vi samlas vid fågelklubbens lokal kl 22.30 för att bege oss till övningsfältet för att lyssna och kanske se den magiska nattskärren. Med lite tur får vi uppleva hornugglor, gräshoppsångare och näktergal. En förutsättning för att vi skall kunna genomföra denna aktivitet är att man inte övar och att skjutfältet är öppet, detta vet vi inte föränn några veckor innan. Ansvarig Kent-Ove Hvass 070-3939643.

Örnbräkenjakt på Hökaberg

Tisdag 14 juni kl. 18.00. Kom och hjälp till att hålla efter ohävdarter, främst örnbräken, i de fina betesmarkerna. Ta gärna med lie eller annat lämpligt redskap. Ta med fika.

Samling för samåkning vid Billingshov 17.30.

Ansvarig Ingvar Fredriksson, tel. 0500-435541, 073-7273648.

Naturresevatet Hene-Skultorp **

Söndag 19 juni klockan 18.30-20.30 "De vilda blommornas dag."

Vi gör en vandring längs med Billingsleden i resevatet. Vi vandrar genom ekskogar och skyddad barrskog. Efter ett tag viker vi av och går ner i det planerade resevatet Hästhagen. (Wilsonskogen) där vi får bekanta oss med bl.a. kalkbarrskog och bokskog.

Samling stora parkeringsplatsen vid badplatsen i norra delen av Simsjön.

Medtag fika! Guide: Rolf-Göran Carlsson 070-571 34 35.

Nohlmarken, orkidéparadiset på Billingen **

Måndag 27 juni kl. 10.00.

Vandring i ett av Sveriges finaste orkidéområde.

I Nohlmarken kan man under en säsong finna inte mindre än hälften av alla i länet funna orkidéer nämligen 15 arter. Vid tidpunkten för denna vandring kan man i detta orkidéparadis finna mer än 10 blommande orkidéarter i området, en del i mycket stort antal. Dessutom förekommer många andra vackra arter.

Guider är Kurt-Anders Johansson, Rolf-Göran Carlsson och Ingvar Fredriksson. Tel. 070-630 17 36.

Månadsmöte med fjärlil- och humleskådning

Tisdag 5 juli kl. 11.00-13.00.

Vi besöker Högsböla ängar och skådar några av våra vackra dagfjärilar och humlor. Vid gynnsamt väder (varmt och/eller sol) får vi förhoppningsvis se snabba pärlmorfjärilar, glänsande guldvingar, vackra blåvingar, stolta praktfjärilar och pollensamlade humlor. Vi vandrar i lugnt tempo. Ta med fika (även kamera och fjärlilshåv rekommenderas).

Samling för samåkning kl. 10.40 på Billingehovs parkering eller kl 11.00 vid parkeringen vid Högsböla ängar. Varmt välkomna!

Guide Sofia Berg, tel. 070-2234909.

Nohlmarken, orkidéparadiset på Billingen **

Måndag 25 juli klockan 18.30.

Vandring i ett av Sveriges finaste orkidéområde.

I Nohlmarken kan man under en säsong finna inte mindre än hälften av alla i länet funna orkidéer nämligen 15 arter. Vid tidpunkten för denna vandring är blomsterprakten överväldigande av orkidéerna brudsporre och skogsnycklar men vi får även se mycket höskallra, natt och dag och mycket annat.

Guider är Kurt-Anders Johansson, Rolf-Göran Carlsson och Ingvar Fredriksson. Tel. 070-630 17 36.

Månadsmöte med vandring på Hökaberget

Tisdag 2 aug kl. 18.30. Vi gör en vandring i de fina naturbetesmarkerna och upplever den biologiska mångfalden som finns där. Vad blommar, vad flyger, vad kryper o.s.v.? Vår arrendator Helmut Kemmeter berättar om sina ekologiska Angus djur och om sitt slakteri.

Fågelmör. Foto: Sofia Berg

Efteråt grillar vi korv.

Samling för samåkning kl. 18.00 på Billingehovs parkering eller Hökaberget 18.30 Guide Ingvar Fredriksson, tel. 0500-435541, 073-7273648.

Slätter på Hökaberget

Tisdag 16 augusti kl. 18.00. Kom och hjälp till med slåttern av ängsmarkerna. Ta med lie eller räfsa om du har, annars får du låna. Ta gärna med vänner och bekanta, det är trevligt om vi är många. Kretsen bjuder på korv, ta med det du vill dricka. Samling Billingehovs parkering för samåkning kl. 17.30. Reservdag vid dåligt väder torsdag 18 aug.

Ansvarig Ingvar Fredriksson, 0500-435541, 073-7273648.

Friskvårdens dag på Billingen

Söndag 4 september, se annons i SLA. Kretsen deltar med en station. Kom gärna och besök den.

Kantkremla. Foto: Börge H. Fagerlind

Månadsmöte, Svamputflykt

Tisdagen den 6 sept. kl. 17.30–20.00

Vi ger oss ut i svampskogen och letar matsvampar och en del andra svampar. Samling vid Billingehovs Parkering, norra del. (Vid återvinningen) Ta med fika och svampkorg.

Ledare: Börge H Fagerlind 0708 94 69 86

Hösttranor

Söndag 2 oktober 2016. Vi samlas vid Fågeludden, Hornborgasjöns parkering kl 17.30. Vi upplever tranorna vid Hornborgasjön när de går ned på nattplats. Det kan vara upp till 15 000 tranor även på hösten i sjön. Ansvarig Kent-Ove Hvass 070-3939643.

Röjning på Hökaberget

Söndag 16 oktober kl. 09.30. Kom och gör betesmarkerna på Hökaberget höstfina, vi röjer och städar. Ta gärna med lämpliga redskap och fika. Samling för samåkning vid Billingehov 09.00.

Ansvarig Ingvar Fredriksson, tel. 0500-435541, 073-7273648.

Gåsmorgon vid Östen

22 oktober 2016. Vi samlas vid Logården, Odensåker kl 06.00. Vid Östen samlas upp till 25 000 gäss på hösten. Vi upplever när dessa lättar från sjön för att bege sig till ängar runt sjön. Ansvarig Kent-Ove Hvass 070-3939643.